

Jevrejski glas

broj 84.

Sarajevo, septembar 2019.

Elul – Tišri 5779.

TRADICIONALNO 5780 HODOČAŠĆE STOLAC

Izlazi četiri puta godišnje
Published four times a year

Broj 84.
septembar, 2019.
Jevrejski glas
(Izdavač: Jevrejska zajednica Bosne i Hercegovine)
Jewish voice
(Publisher: Jewish Community of Bosnia and Herzegovina)

REDAKCIJA
Izdavač/Publisher
Jevrejska zajednica Bosne i Hercegovine

Glavni urednik
Editor-in Chief:
Jakob Finci

Odgovorni urednik:
Pavle Kaunitz

Tehnički urednik:
Srđan Ninković

Lektor, korektor:
mr sc. Elma Softić Kaunitz

Boris Kožemjakin,
Nataša Gaon Grujić,
Ernest Grin,
mr David Kamhi

Stalni dopisnici:
Aron Albahari – Srbija,
Jelica Rašeta Aiello – Italija, Aleksandra Stevandić – Banja Luka,
Lea Maestro – Španija,
Jahiel Kamhi – Kanada,
Maja Susa – Makedonija

Spoljni suradnik:
Damir Šabotić

Fotografije:
Jakica Levi,
Mija Mirković

Štamparija:
Štamparija Fojnica D.D.

Adresa uredništva
Editorial Staff Address:
Jevrejska opština Sarajevo
za "Jevrejski glas",
Hamdije Kreševljakovića 59,
71000 Sarajevo
tel. +387 33 229-666
+387 33 229-667

Rješenjem Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Vlade Federacije Bosne i Hercegovine "Jevrejski glas" je upisan u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 279, dana 22.4.1993. godine

E-mail:
jevrejski@glas@gmail.com

ISSN 1512-6439

U OVOM BROJU:

POSJETA ENTWINE GRUEPE 5.str
Vladimir Andrlje

ČUDA NIKAD NE PRESTAJU 14.str
Aron Albahari

"BOSANSKA ISTOČNA ŽELJEZNICA" 16.str
Milena Prajndlsberger-Mrazović

JEVREJSKI KULTURNI PREPOROD 17.str
Damir Šabotić

SEPARAT:
Miloš M. Damjanović

14. I 15. OKTOBAR / 15. I 16. TIŠRI

SUKOT

20. OKTOBAR / 21. TIŠRI

HOŠANA RABA

21. OKTOBAR / 22. TIŠRI

ŠEMINI ACERET

22. OKTOBAR / 23. TIŠRI

SIMHAT TORA

23. DO 30. DECEMBAR
/ 25. KISLEV DO 2. TEVET

HANUKA

Jovan Marjanović dobitnik nagrade "THE ALMOST 40 AWARD" u Jerusalemu

Producent Jovan Marjanović, član Udruženja filmskih radnika, jedan od čelnih ljudi Sarajevo Film Festivala, te predstavnik BiH za Euroimage, dobitnik je nagrade The Almost 40 Award, koju dodjeljuje Sam Spiegel International Film Lab za doprinos svjetskoj kinematografiji.

Priznanje je Marjanoviću uručeno na ceremoniji održanoj u Jerusalemu 6. jula. Internacionalni žiri, čiji članovi dolaze iz SAD-a, Njemačke, Kanade i Izraela, jednoglasno je glasao za Jovana Marjanovića. The Almost 40 Award je priznanje koje se dodjeljuje smionim, inspirativnim i inovativnim osobama koje su postigle izuzetne rezultate u oblastima koje se tiču filma: obrazovanje, finansiranje produkcija i promocija. Osobama koje u svojim kasnim 30-im ili ranim 40-im godinama čine značajan iskorak u djelovanju/promjenama u svojoj zemlji ili regiji.

"Sa strašću prema filmu i emocijama koje stalno ulaže, Jovan je faktor promjene bosanskog, balkanskog i evropskog filma", kaže se u obrazloženju nagrade.

Jovan je i jedan od producenata filma IT MUST BE HEAVEN, sa Gaelom Garciom Bernalom u glavnoj ulozi, prikazanom na ovogodišnjem Cannesu, čiju režiju potpisuje Elia Suleiman.

Preuzeto: bhfilm.ba

UKRATKO

JASNA ČIRIĆ PORUČUJE GOTOVO TELEGRAFSKI

Lepa vest!

Danas, 02.09.2019.g. uz moju malu pomoć a naravno zajedno sa Komisijom za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine Jevrejsko groblje u Zvorniku proglašeno je nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine I uvršteno je na listu ugroženih spomenika.

U galeriji Novi Hram 3. septembra izložbom dokumentarne fotografije Oskara Taubera po dvadeseti put obilježen Evropski dan jevrejske kulture.

Studentska organizacija Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine postala je punopravna članica EUJS-a (European Union of Jewish students).

UKRATKO

6. maja 2019. Mr. David Kamhi, redovni profesor Sarajevskog univerziteta u penziji imenovan je za člana Savjeta za nauku i umjetnost Univerziteta u Sarajevu.

28. maja 2019. god. profesoru Kamhiju je dodijeljena Povelje Zlatna Ahnama za sveukupan doprinos obnovi nezavisnosti, međunarodnom priznanju, obrani suvereniteta i teritorijalnog integriteta, multikulturalne demokratske Bosne i Hercegovine.

FOTO: VIJESTI.BA

Svjetski jevrejski kongres će pomoći u kreiranju Memorijala sjećanja u Srebrenici

Predsjedavajući Vijeća ministara BiH, Denis Zvizdić sastao se u New Yorku sa Menachemom Rosensaftom, zamjenikom direktora Svjetskog jevrejskog kongresa (WJC).

Razgovarali su o mogućnostima saradnje Svjetskog jevrejskog kongresa i BiH, kao i o značaju borbe protiv antisemitizma, fašizma, svih oblika mržnje, genocida i ksenofobije.

Zvizdić i Rosensaft su se složili da je pitanje genocida u BiH izuzetno bolna tema i da zahtijeva tretman na ispravan način. U tom smislu, predsjedavajući Zvizdić je rekao da bi bilo neophodno obezbijediti potrebni transfer znanja i podršku u koncipiranju kulture sjećanja koja bi na ispravan način omogućila pričanje istine o dešavanjima tokom rata u BiH.

Rosensaft je naglasio da WJC u potpunosti razumije dešavanja u Srebrenici i rekao da će Kongres pomoći u kreiranju Memorijala sjećanja u Srebrenici. On je izrazio želju da u narednom periodu dođe u BiH i da eksperti WJC-a svojim sugestijama pomognu u definiranju Memorijala, te da razgovaraju o mogućim rješenjima pitanja restitucije imovine u BiH.

FOTO: VIJESTI.BA

Predsjedavajući Zvizdić je na kraju sastanka Menachemu Rosensaftu poklonio kopiju Sarajevske hagade i rekao da predstavlja neprocjenjivo remek-djelo nastalo u Španjolskoj u 14. stoljeću, a da je u sarajevskom Zemaljskom muzeju utočište pronašla 1894.godine. "Hagada je postala simbol opstanka i upornosti grada i zbog toga nam je jako važna!", rekao je tokom sastanka predsjedavajući Zvizdić.

Svjetski jevrejski kongres (WJC) je međunarodno udruženje koje zastupa jevrejske zajednice i organizacije u više od 100 zemalja svijeta. Ova organizacija osnovana je 1936. godine u Ženevi i na prvom mjestu se zalaže za prava Jevreja i jevrejskih zajednica u cijelom svijetu.

Preuzeto: **Vijesti.ba**

Posjeta Entwine grupe

U periodu od 9.9. do 11.9.2019., Jevrejsku opštinu u Sarajevu je posjetila grupa mladih Jevreja iz USA i Europe. Povod njihovog dolaska je da nauče nešto više o programima koji su finansirani od strane JDC-a, kao i da upoznaju Jevrejsku opštinu Sarajevo i njene članove.

U toku posjete, naši gosti su imali priliku da se upoznaju sa historijom Jevreja u Sarajevu kroz turističku turu koju je vodila naša mlada članica Blanka Nicević. Također su imali priliku da porazgovaraju sa našim mladim i starijim članovima o životu Jevreja u Sarajevu, dok je SOJC organizovao za goste večernja druženja. Pored gore navedenih

aktivnosti, gosti su se susreli sa predstavnicima WHEP-a gdje su razgovarali o trci pod nazivom „Race for Cure“, a čiji je JDC donator.

JDC Entwine je globalna organizacija koja pruža priliku mladim Jevrejima da se direktno uključe u JDC-ovu globalnu misiju, te da na taj način ispune svoju micvu. Udruženje je osnovano 1987. Godine i okuplja mlade koji su voljni da volontiraju. Pored kratkih putovanja koji se organizuju za omladinu, ENTWINE organizacija pruža i jednogodišnje volontiranje u država koje su od interesa.

Za JG: **Vladimir ANDRLE**

KONCERT STUDENATA IZ KLASSE YEONJU JEONG VAN. PROF. MUZIČKE AKADEMIJE U SARAJEVU

U okviru programa „19 u 19“ jevrejskog kulturno-prosvjetnog i humanitarnog društva „LA BENEVOLENCIJA“, a u velikoj Sali Jevrejske opštine Sarajevo, u utorak 25. 06.2019. g. u 19 h, održan je zapaženi koncert ozbiljne muzike. Na koncertu su nastupili studenti iz klase Yeonju Jeong (Jong Džu), vanrednog profesora violine na Muzičkoj akademiji u Sarajevu: Jasmina, Šehanović- violina, Maira Isaković-violina, Lucija Paleka-violina uz klavirsku pratnju Amile Čengić Musić i Dženane Hadžić, umjetničkih saradnica. Gost koncerta je bila Amila Rančić-klavir iz klase van. Prof. Muzičke akademije u Sarajevu Višnje Bakalar.

U okviru programa koncerta Maira Isaković je izvela Adagio iz sonate br. 1 u g-molu za violinu solo, BWV 1001, J.S. Bacha (1685-1750). Prvi stav iz sonate u g-molu je dosta kompleksan i predstavlja relativnu poteškoću za izvođača zbog pravilnog ritmičkog sviranja osmina i šesnestina, u pogledu karakterističnog Bachovog tretmana melodije kao osnovne odlike Preludija, što je u stvari ovaj stav. Maira Isaković je u dobroj mjeri uspjela da eliminiše te poteškoće, kao i da u drugom dijelu istakne dramatičnost koja dominira do kraja stava. U svom izvođenju trebala bi da pokaže veću samouvjerenost kao i raznolikost u tretmanu vibrata.

Sonatu za violinu i klavir br. 18 u G-duru, K 301 W.A. Mozarta (27.01.1756- 05.12.1791) izvele su Jasmina Šehanović- violina i umjetnička saradnica Amila Čengić Musić. Ovu sonatu je Mozart komponovao u drugom periodu svoga kompozitorskog djelovanja (od 1778 – 1788). Ova sonata se po formi i zahtjevima za izvođenje dosta razlikuje od sonata iz prvog perioda (1763 – 1766). Razlog za to je između ostalog i činjenica da je on u to vrijeme mnogo više posvetio interpretativnim mogućnostima uz pomoć nove tehnike sviranja na violini. Njegov otac, Leopold Mozart (14.11.1719 – 20.05.1787) je bio poznat profesor violine kao i kapelnik na mnogim dvorovima Austrije i Evrope. Napisao je veoma instruktivnu školu za sviranje violine. Pomenutu sonatu je W.A. Mozart je napisao po uzoru na Mannheinsku školu pa su i njegove sonate poprimile više dinamičan i dramski sadržaj.

Jasmina Šehanović je dosta ubjedljivo odsvirala ovu sonatu i proizvela dobar utisak na slušaoc. Njeno izvođenje je bilo na momente rutinsko, a ponekad i jednolično zbog forsiranog forte sviranja. Razlog tome je skoro nepromjenjiv položaj prstiju desne ruke na gudalu što je dovelo do toga da ponekad nije mogla izvesti potrebne boje zvuka. Drugi razlog jednoličnog sviranja je skoro uvijek jednoličan vibrato. Bez obzira na ove sitne zamjerke, Jasmina Šehanović je veoma talentovana i muzikalna mlada violinistkinja. Dosta je i kvalifikovana za koncertnu djelatnost. Ako savlada pomenute nedostatke može postati veoma uspješna umjetnica.

Rondino iz 3 Morceaux de salon, op. 32:br.2 od H. Vieuxtemps-a izvela je Lucija Paleka – violina uz klavirsku saradnju Dženane Hadžić. Henri Vieuxtemps (Anri Vietan), 17.02.1820 – 16.06.1881, bio je belgijski violinista i kompozitor. Bio je također čudo od djeteta i učio violinu kod Ch. de Beriota (Šarla Berioa). Njegova koncertna karijera je bila ogromna, nastupao je u Evropi i Americi. Bio je profesor konzervatorija u Briselu i jedan od osnivača čuvene franko-belgijske violinske škole. Komponovao je sedam violinskih koncerata za violinu i orkestar i ogroman broj virtuoznih komada za violinu i klavir, kao i druge kompozicije.

Rondino je relativno kratka ali zato dosta zahtjevnja kompozicija. Sadrži veće tehničke poteškoće za lijevu kao i desnu ruku izvođača; brzina izvođenja pasaža, brzo izvođenje dvoglasa i akorada, posebnu tehniku u izvođenju komplikovanih poteza gudala. Lucija Paleka je u dobroj mjeri savladala pomenute poteškoće ali i njoj nedostaje sigurnost u izvođenju ove kompozicije. Potreban joj je rad na daljnjem savlađivanju visoke violinske tehnike. Ona je dosta muzikalna i to joj može pomoći da pomenute poteškoće i savlada.

Amila Rančić – klavir iz klase van. prof. mr. Višnje Bakalar je izvela sonatu D. Scarlattija u f molu K 466. Domenico Scarlatti, talijanski kompozitor (26.10.1685 – 23.07.1757) je sin i učenik Alessandra Scarlattija. Školovao se i kod F. Gasperinija u Veneciji. Bio je kapelnik i čembalist u Rimu (1714 -1719) i šef Capelle Giulia u Vatikanu. Djelovao je

i u nekim gradovima Španije. Od 1730 se posvetio komponovanju sonata za čembalo, pretežno u jednom stavu. Stil u tim sonatama je bio od ogromne važnosti i uticao je na kasniji razvoj muzike za klavir u 18.om vijeku pa i dalje. Amela Rančić je ovu sonatu izvela veoma korektno poštujući zamisao kompozitora ali i svoju individualnost i tako stvorila svoju koncepciju.

Koncert za dvije violine i orkestar u d molu, BWV 1043 J.S. Bacha, izvele su Jasmina Šehanović i Maira Isaković – violine, uz klavirsku pratnju Amile Rančić.

Ovaj koncert spada u najznačajnija i najpoznatija djela J.S. Bacha, posebno drugi stav koji predstavlja jedan od najupečatljivijih emocionalnih dueta za dvije violine. Prvi stav je tipičan primjer Bachove velike invencije, a treći je remek djelo kontrapunktskog majstorstva. Mlade violinistkinje su u dobroj mjeri uspjele proniknuti u bogat muzikalni sadržaj ove kompozicije. Važna je i činjenica da su temeljito naučile ovo djelo i zajednički uspjele pokazati

svoju koncepciju koja je bila bogata i značajna. Trebale bi poraditi na još boljoj sinhronizaciji u načinu intenziteta izvođenja ovog Bachovog remek djela i više ujednačiti neke poteze gudala.

Pet komada za dvije violine i klavir Dimitrija Šostakoviča, izvele su Jasmina Šehanović i Maira Isaković, violine i Amila Rančić, klavir. Dimitrij Šostakovič (25.09.1906 – 09.08.1975) je ruski kompozitor i pijanist, učenik L. Nikolajeva – klavir i M. Štejnberga – kompozicija. Na početku karijere je bio pijanista, ali se kasnije potpuno posvetio kompoziciji. Svoje muzičke misli i ideje je izražavao opšte razumljivim muzičkim jezikom, poštujući vlastitu individualnost. Njegov stil je bio prozračan, realističan sa punim smislom za muzičku izražajnost. U svojim kompozicijama – simfonijama, simfonijskim poemama, uvertirama i operama te instrumentalnim djelima, koristio je razne ritmove, iznimnu liriku i dramske doživljaje. Kompozicija pet komada za dvije violine i klavir je vjerovatno napisana po narudžbi radi približavanja svima shvatljive muzike i napisana je za široke slojeve tadašnjeg sovjetskog društva. Tri mlade umjetnice su se potrudile i uspjele kompozitorove zamisli, svojom interpretacijom, prenijeti na zahvalne slušaoc.

Zabavnu kompoziciju „Smoke gets in your eyes“ George-a Kerna u aranžmanu I. Frolova za dvije violine i klavir, Jasmina Šehanović, Maira Isaković i Amila Rančić su efektno izvele i ovaj lijepi koncert završile jednom dopadljivom kompozicijom zabavnog karaktera.

Uspjehu koncerta kao i veliko zalaganje u pripremi istoga, ima Yeonju Jeong, van. prof. Muzičke akademije u Sarajevu u čijoj klasi studiraju tri mlade violinistkinje. Ona će u sezoni 2019 – 2020 također imati resital u našoj Sali.

Ovaj koncert, zadnji u ovoj sezoni, je bio relativno dobro posjećen od publike koja se navikla da se u velikoj sali Jevrejske opštine u Sarajevu, a u organizaciji projekta „19 u 19“ LA BENEVOLENCIJE, između ostalog mogu slušati veoma interesantni koncerti ozbiljne muzike na kojim nastupaju mladi muzički umjetnici. **PDK**

Izložba “Tri života Sarajevske hagade” gostuje u Arheološkom muzeju u Zagrebu

U Arheološkom muzeju u Zagrebu otvorena je gostujuća izložba “Tri života Sarajevske hagade” iz Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine koja u Zagrebu ostaje otvorena do 29. rujna 2019, javlja Anadolu Agency (AA).

U zagrebačkom Arheološkom muzeju izložen je novi faksimil Sarajevske hagade objavljen 2018. godine u izdanju Zemaljskog muzeja BiH.

Veleposlanik Države Izrael u Hrvatskoj Ilan Mor, koji je izložbu službeno otvorio, istaknuo je kako su uz Sarajevsku hagadu od 14. stoljeća do danas vezana najmanje četiri čuda, a to je činjenica da je Hagada preživjela španjolsku ekspanziju, potom dolazak u Veneciju i prolazak kroz ruke rimokatoličkog cenzora, potom dolazak u Sarajevo i opstanak pod nacističkim, ustaškim režimom, a na kraju opstanak tijekom rata u BiH 90-ih godina.

“Hagada nam otvara prozor u život Židova u srednjem vijeku, ona je svojevrsni podsjetnik iz tog vremena vrlo napredne židovske zajednice u Španjolskoj i posebno svjedočanstvo društvenog života. Nije čudo da Bosna i Hercegovina gleda na ovo djelo kao na njihovu Mona Lisu i čuva je kao dragocjenost”, kazao je veleposlanik Mor.

Direktor Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine Mirsad Sijarić kazao je kako je izložba “Tri života Sarajevske hagade” otvorena u Sarajevu 1. februara ove godine povodom 131. godišnjice postojanja Zemaljskog muzeja BiH.

“Sarajevska hagada je sigurno najpoznatiji predmet koji se kod nas nalazi, jedan od tri miliona predmeta, koliko čuvamo u našim zbirkama. Za njega vlada velik interes, ne samo u BiH i Europi, nego zaista na globalnom nivou. Sarajevska hagada se smatra,

od stručnjaka koji se bave srednjovjekovnom hebrejskom umjetnošću, najvrednijim rukopisom te vrste u svijetu. Ona se u Zemaljskom muzeju BiH čuva od 1894. i samo je jednom prilikom napustila Sarajevo”, kazao je Sijarić.

Suradnju s Arheološkim muzejom u Zagrebu Sijarić ocijenio je odličnom, istaknuvši kako dva muzeja često međusobno gostuju izložbama, a za Hagadu se, istaknuo je, interesiraju ponajvažniji svjetski muzeji poput Louvrea.

Koautorica izložbe “Tri života Sarajevske hagade” Aleksandra Bunčić istaknula je kako izložba nosi ovaj naziv jer prati i rasvjetljava put Sarajevske hagade od 14. stoljeća i kraljevine Aragon u kojoj je rukopis nastao, preko Italije 17. stoljeća gdje je rukopis pregledan od rimokatoličkog cenzora koji je ustanovio kako rukopis ne sadrži ništa protiv Rimokatoličke crkve, pa do Sarajeva, odnosno Zemaljskog muzeja u 19. stoljeću, kada je rukopis otkupljen od novoosnovanog muzeja.

“Mi smo prepoznali priliku da je Sarajevska hagada sada u fokusu, ne samo znanstvene javnosti nego javnosti općenito i smatrali smo da je to dovoljan razlog da nakon gostovanja u gradovima BiH gostuje i u Arheološkom muzeju u Zagrebu”, kazala je Bunčić.

Hagada je rukopis koji se koristi za vrijeme židovskog obreda Pesaha, odnosno praznika oslobođenja Jevreja iz 400-godišnjeg ropstva u Egiptu, a cilj njezinog proučavanja je da se novi naraštaji uvijek prisjećaju tog događaja. Sarajevski rukopis, i hagada općenito kao rukopis, pojavljuje se u 14. stoljeću kao samostalna knjiga, a prije toga je obično bila dijelom molitvenika, relativno je skromnih dimenzija i pogodna za oslikavanje.

Autor: **ANADOLIJA**

ZABORAVLJENI HERCEGOVAC BIO JE JEDAN OD NAJVEĆIH IKADA:

Divili su mu se Ameri i Rusi, Tito bez njega nigdje nije išao, no ono što su mu učinili USTAŠKI KRVNICI nije UPAMĆENO...

„SLOBODNA BOSNA“ DONOSI NOVU ZANIMLJIVU PRIČU IZ POVIJESTI

Glavni junak naše današnje priče je **Isidor Papo**, liječnik - kardiokirurg, general-pukovnik sanitetske službe i glavni kirurg JNA, sudionik NOB-a i osobni Titov liječnik, rođen u Ljubuškom, 31. decembra 1913. godine.

FOTO: ARHIV

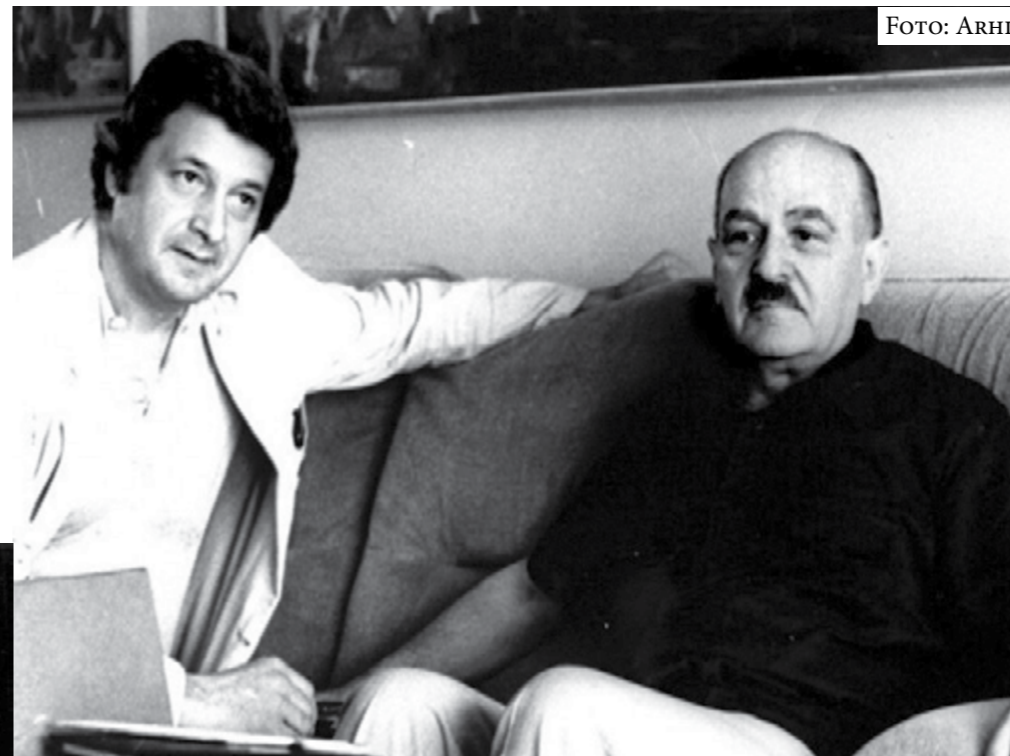
Isidor Papo potječe iz obitelji sefardskih Židova, čiji su preci došli u naše krajeve u 17. stoljeću, nakon što su bili prognani iz Španjolske. Poslije završene gimnazije u Mostaru, 1932., Papo je upisao studij medicine na Sveučilištu u Zagrebu.

Gazio Neretvu i Sutjesku

Nakon Aprilskog rata i okupacije Kraljevine Jugoslavije, 1941. godine, vraća se u Mostar i radi na kirurškom odjelu, a zatim odlazi u Mostarski partizanski odred. Tokom rata nalazio se u kirurškoj ekipi Vrhovnog štaba NOV-a i POJ-a. Za vrijeme rata doživio je tešku obiteljsku tragediju. Ustaše su mu ubili više od 50 članova obitelji uključujući rođenog brata i sestru.

Godine 1944. poslan je u saveznički centar u Italiju, gdje je upoznao Roda Smitha (koji ga je 1969. godine predložio za člana Kraljevskog kirurškog koledža koji je imao 50 članova). Po povratku iz Italije postao je

FOTO: ARHIV

upravitelj Bolničkog centra u Novom Sadu, a potom je upućen na Srijemski front, gdje je rukovodio pokretnim kirurškim ustanovama.

Godine 1946. je poslan u Sovjetski Savez na usavršavanje kod Judina, Bakunjeva i Višnjevskog. Tamo je položio i specijalistički ispit iz kirurgije 1947. godine, a 1948. se vraća u zemlju i postaje načelnik Drugog kirurškog odjela Glavne vojne bolnice koja je kasnije prerasla u Vojnomedicinsku akademiju JNA.

Kako je kod Judina naučio njegovu tehniku rekonstrukcije jednjaka počinje je primjenjivati ali i usavršavati, pa se ta operacija u kirurškim tehnikama naziva "operacijom po Judinu i Papi". Do tada ove bolesnike u Jugoslaviji niko nije operirao, a kako ih je bilo mnogo, Papo je ubrzo operirao više od 350 takvih bolesnika, po čemu je stekao i međunarodno priznanje. Ubrzo je postavljen za šefa Katedre kirurgije i glavnog kirurga JNA.

Zatim odlazi u SAD na usavršavanje u kardiokirurgiji. Bio je na klinikama u Philadelphiji, Mayo klinici, Mt Sinay Hospital i drugim. Vraća se u zemlju i počinje raditi operacije na srcu i 1965. godine ugrađuje prvu umjetnu valvulu. Uradio je blizu 4.000 operacija na otvorenom srcu.

Godine 1950. dobio je zvanje docenta, 1953. izvanrednog profesora, a 1956. redovnog profesora. Napredovao je i u vojnoj karijeri. Za predsjednika

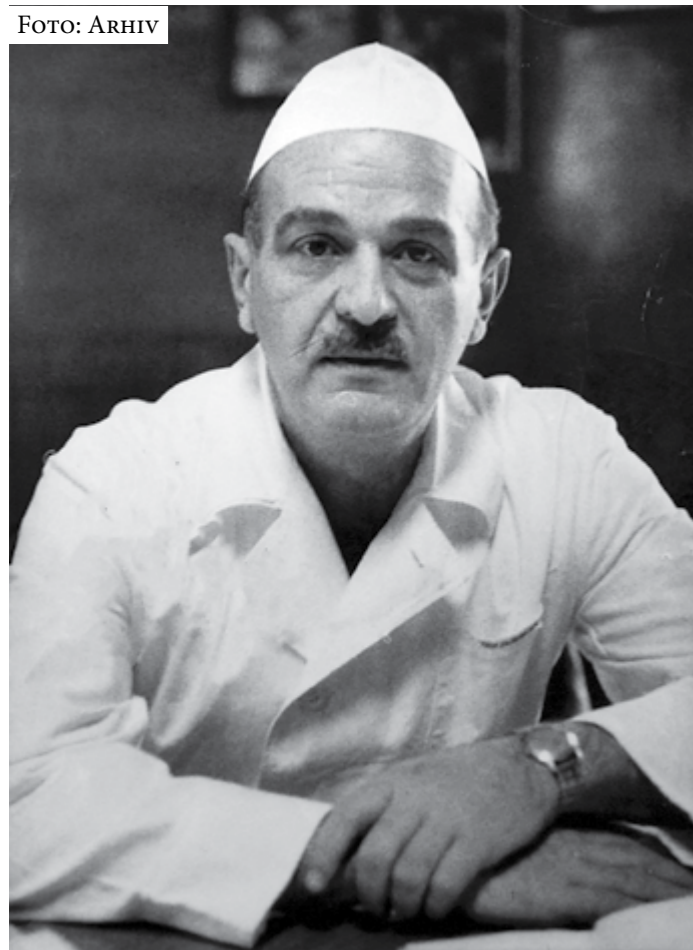
kirurške sekcije izabran je krajem 1963. godine i na toj dužnosti je ostao do 22. januara 1966. godine.

Objavio je 217 radova, od toga 13 u inozemnim časopisima. Bio je redaktor udžbenika Ratna kirurgija. Više od 30 godina bio je načelnik kirurške klinike VMA. Umirovljen je 1982. godine.

Veliki Isidor Papo umro je na današnji dan 1996. godine i pokopan na židovskom groblju u Beogradu.

PREUZETO: SLOBODNA BOSNA

FOTO: ARHIV

BOSNA I HERCEGOVINA
PREDSJEDNIŠTVO
Željko Komšić
Predsjedatelj

JEVREJSKA ZAJEDNICA BOSNE I HERCEGOVINE

N/P Jakob Finci, predsjednik

Vama i svim Jevrejima u Bosni i Hercegovini i svijetu upućujem najiskrenije čestitke povodom Roš hašana, u ime Predsjedništva Bosne i Hercegovine i u svoje lično ime.

Svima vama želim da ovu novu, 5780. godinu po jevrejskom kalendaru, dočekate u dobrom zdravlju, okruženi svojim najmilijim i u skladu s vašom tradicijom, koja je vijekovima dio bosanskohercegovačkog društva.

Lešana tova tikatevu – Neka vam bude zapisana Nova godina!

Sarajevo, septembar 2019.

03-50-2-2634-1/19

Željko Komšić

5780 Nova godina
ראש השנה

ČUDA NIKAD NE PRESTAJU

(engleska poslovnica)

Iako je teško povjerojatno ali vijest je istinita i glasi: Leumi Banka, najveća bankarska institucija u državi Izrael, dobila je 21. srpnja, novog predsjednika Uprave, koji se zove Samer Haj Yehia.

Informacija bi u normalnim okolnostima zaintrigirala isključivo finansijske krugove, međutim, kada je objavljena, izazvala je ogroman interes na Levantu, iz jednostavnog razloga - dr. Haj Yehia je prvi izraelski Arapin koji je izabran na čelo najveće i najstarije banke, koja je osnovana kako bi se olakšalo naseljavanje Židova u Palestinu.

Pritom je izabran u jakoj konkurenciji, jer preostala trojica kandidata bili su **Ohad Marani**, izvršni direktor izraelske nacionalne naftne kompanije, bivši zamjenik direktora Teve

(koja je kupila Plivu, a Hrvatskoj dala ex-premieru **Tima Oreškovića**), umirovljeni brigadni general **Shmuel Ben Zvi**, te investicijski bankar dr. **Yitzak Sharir**. Svaki od njih dobio je po jedan glas, a Yehia čak pet, pa sada vodeću izraelsku banku vodi pripadnik utjecajne starosjedilačke arapske obitelji.

POVIJEST

“U izboru Haj Yehije, presudila je činjenica da je on briljantan ekonomist, a ne nekakva politička korektnost. Ljude koji su glasali za njega jedino zanima finansijski prosperitet Leumi Banke, a ne politika”, ovih dana je komentirao The Times of Izrael.

Leumi Banka osnovana je finansijskim investicijama cionista iz Velike Britanije, 1902. godine u gradu Jaffa, (tada je još uvijek Turska vladala u Palestini), a sjedište je kasnije preseljeno u Jeruzalem. Kada je osnovana država Izrael, Leumi Banka je dobila koncesiju tiskanja nove nacionalne valute, a 1971. je proširila poslovanje i kupila Arapsko-izraelsku banku, u kojoj

štedi veliki broj izraelskih Arapa. Danas posluje u SAD-u, Kanadi, Švicarskoj, Velikoj Britaniji, Luksemburgu, Urugvaju, i prema najnovijim izvještajima, vrijednost Leumi Banke iznosi 10,5 milijardi dolara, a u prvom polugodištu prihodi su iznosili 301 milijun dolara. Najveći pojedinačni dioničar je **Shlomo Eliyahu**, nekadašnji liberalni političar, koji se rodio u Bagdadu, a prema Forbesu, njegovo bogatstvo procjenjeno je na 1,1 milijardu dolara.

Samer Haj Yahia potječe iz Taybeha, u kojem živi skoro isključivo arapsko stanovništvo. Dolazi iz obitelji intelektualaca; njegov otac Muhamed bio je jedan od prvih arapskih studenata na Sveučilištu u Tel Avivu, gdje je diplomirao kriminologiju, dok je majka nastavnica. Stariji brat Saleem je kardiokirurg u Škotskoj i jedan od voditelja tamošnjeg programa transplantacije srca, a mlađi brat, Rani, radi kao šef finansija u Slobodnoj trgovačkoj zoni u Jordanu.

RADNA ETIKA

Arapske obitelji povezane su u klanove, a klan Haj Yehia ima približno šest tisuća članova, i najbogatiji je, ali i najutjecajniji u Izraelu. Novom čelniku Leumi Banke nikada nije ništa nedostajalo, obitelj su vlasnici golemih zemljoposjeda u okolici Tel Aviva, i sigurno ne spadaju u klasični obrazac kada je riječ o arapskim žiteljima Izraela. Zahvaljujući finansijskoj potpori, Samer Haj Yehia je nakon završetka studija u Jeruzalemu, otišao u Ameriku i doktorirao makroekonomiju na prestižnom MIT-u, a zatim je kao 37-godišnjak, imenovan

za potpredsjednika Fidelity Investmenta iz Bostona, jedne od vodećih finansijskih korporacija na svijetu. Onda se poslije sedam godina - na opće iznenađenje - sa suprugom Engleskinjom i njihovo četvero djece, odlučio vratiti u Taybeh, uz obrazloženje kako ne želi da potomci postanu Amerikanci i zaborave odakle su potekli. Doselili su se u roditeljsku kuću i žive s njegovom majkom, pa kako bi djeci usadili radnu etiku, čitava obitelj vikendima radi na zajedničkom poljoprivrednom imanju. Odmah je dobio direktorski posao u Leumi Banci, a usto se i društveno angažirao u izraelskom Vijeću za visoko obrazovanje te organizacijama koje osmišljavaju programe zapošljavanja arapskog stanovništva.

ČESTITARI

Yehijin dolazak na čelo najveće banke, tamošnji političari koriste kao dokaz da su Arapi ravnopravni državljani Izraela. Među prvim čestitarima našao se premijer **Benjamin Netanyahu**,

koji je uputio javnu poruku “čestitam dr. Sameru Haj Yahiji na izboru za predsjednika Leumi Banke, i želim puno sreće”. Još direktniji bio je **Maurice Hirsch**, jedan od glavnih stratega medijske politike prema Palestincima, koji je u tweetu zaključio da se radi o ključnom dokazu da u Izraelu nema aparthejda: “Ako je Izrael država aparthejda, kako je onda moguće da dr. Samer Haj Yahia postane direktor Leumi Banke? Koliko je crnaca za vrijeme aparthejda u Južnoj Africi zauzimalo slične položaje”, tvitao je Hirsch.

Čak su se i desničarski portali suzdržali od otvorenih napada, no, ipak su sarkastično komentirali kako “čitav svijet vjeruje da Židovi upravljaju međunarodnim bankarstvom, a sada je najpoznatiju židovsku banku preuzeo Arapin”, i onda ilustrirali usporednim fotografijama Haj Yehije i sve popularnijeg američko-egipatskog glumca **Rami Maleka**, zbog izuzetno sličnih fizionomija.

Preuzeo: **Aron ALBAHARI**

MILENA PRAJNDLSBERGER-MRAZOVIĆ:
 "BOSANSKA ISTOČNA
 ŽELJEZNICA"

Preuzeto: SPKD "PROSVJETA"

Remek djelo graditeljstva, jedna od najizazovnijih željezničkih pruga u ovom dijelu Evrope, koja je spajala Sarajevo sa istočnom granicom Bosne i Hercegovine, izgrađena je za vrijeme austrougarske okupacije, kao pruga uskog kolosijeka. Popularni Ćiro je ovom prugom, od Sarajeva, preko Pala i Višegrada, vozio sve do ukidanja pruge 1978. godine, od kada ona polako pada u zaborav. Ipak, i danas još postoje oni koji se sjećaju piska lokomotive, i putovanja bezbrojnim tunelima i vijaduktima kroz istočnobosanske planine, klance i prevoje...

U knjizi "Bosanska istočna željeznica", Milene Prajndlsberger-Mrazović, ovaj put iznova oživljava pred nama. Sa svakom novom stranicom osjećaj je prelaska novog kilometra pruge, i nesvjesno se počinje osjećati kloparanje točkova, i uživati u krajoliku koji autorica

tako jasno donosi pred čitaoca. Iako su ove stranice izvorno napisane prije više od jednoga vijeka, one danas doživljavaju preporod, jer u 21. vijeku ne samo da nam donose opis jedne željezničke linije i putovanja istom, već nam daju i značajan uvid u ondašnje društvene odnose i način života u Bosni i Hercegovini. Ova knjiga jeste štivo za uživanje, ali istovremeno i za proučavanje i podsjećanje.

Milena Prajndlsberger-Mrazović bila je prva bosanskohercegovačka novinarka, u vrijeme kada se žene tom profesijom nisu bavile ni u drugim dijelovima Evrope i svijeta, bila je i prva žena izdavač na našim prostorima, muzičarka i kompozitorica, te prva žena član Antropološkog društva iz Beča. Danas je, nažalost, njeno ime zaboravljeno u Bosni i Hercegovini, a ova knjiga je način na koji SPKD "Prosvjeta" želi da ispravi ovu nepravdu.

Knjigu "Bosanska istočna željeznica" je uredila i pripremila za štampu, te napisala predgovor, književnica Dragana Tomašević.

DAMIR ŠABOTIĆ
**JEVREJSKI KULTURNI
 PREPOROD u Bosni i
 Hercegovini i iskustvo
 evropskog galuta**

1. IZMEĐU
 DVA RATA

Jevrejski kulturni život u Bosni i Hercegovini doživljava svoju afirmaciju u periodu između dva svjetska rata, kada će se nastaviti preporodne tendencije započete još u vrijeme austrougarske uprave krajem XIX i početkom XX vijeka. Razdoblje u Kraljevini SHS, u novim društveno-političkim okolnostima, iz više razloga se može smatrati najintenzivnijim, najplodotvornijim i najznačajnijim kulturnim angažmanom jevrejskih intelektualaca u višestoljetnoj tradiciji tog naroda na južnoslavenskom tlu. Pokretanjem različitih časopisa kao što su Židovska svijest (1918–1924), *Jevrejski život* (1924–1928), *Jevrejski glas* (1928–1941), u kojim su saradivali vodeći intelektualci tog razdoblja, započelo je svojevršno otkrivanje jevrejske, prije svega sefardske, kulture a samim tim i uspostavljanje javnog prostora njene afirmacije. To predstavlja ključni moment identitetske politike bosanskih Jevreja u odnosu na većinske južnoslavenske nacionalne zajednice i njihovu kulturnu predominaciju. U tom kulturnom sazrijevanju izuzetan značaj imala je i aškenaska komponenta i njeno kulturno-političko djelovanje u Židovskoj svijesti, prvom bosanskohercegovačkom jevrejskom listu na tadašnjem srpsko-hrvatskom jeziku, pokrenutom nakon kratkotrajne Keponove *La Alborade* koja je s početka vijeka (1900–1901) izlazila na španskom.

Nakon mirovne konferencije u San Remu kada je Palestina proglašena domovinom jevrejskog naroda, otvorila su se nova pitanja, među ostalim i pitanje kulturnog rada Jevreja u budućoj državi i u galutu, tj. egzilu. U smjernicama za kulturno djelovanje cionističke organizacije u Jugoslaviji, objavljenim u Židovskoj svijesti iz 1921. godine, daju se neke opšte upute vezane za djelovanja u Palestini, ali i za one Jevreje koji će živjeti izvan nje:

„Drukčije stoji pitanje kulturnog rada u galutu. Ovo se pitanje dijeli u dva dijela: kulturno prosvjećivanje samih Jevreja, koji ostaju građanima zemalja izvan Palestine, a onda poznavanje i podupiranje kulturnog rada onih naroda sa kojima Jevreji žive. U pogledu prvog dijela pitanja valja nastojati oko probuđenja kulturno-narodne svijesti u jevrejskim masama, oko odgoja socijalnosti i etičkih djelovanja Jevreja u društvu.“¹

Ideologija prosvjetiteljstva, koja uključuje i jezičku politiku, bila je preduslov za razvoj nacionalnih ideologija u kulturnoj historiji južnoslavenskih naroda u XIX vijeku. Tako je i jevrejsko nacionalno pitanje na ovim prostorima bilo neodvojivo od pitanja revitalizacije hebrejskog jezika, ali i od probuđenja kulturno-narodne svijesti koje je zavisilo, između ostalog, i od međusobne kulturne razmjene s drugim zajednicama. Oni koji će biti zaslužni za ostvarenje tog prosvjetiteljskog zadatka bili su mahom intelektualci s evropskim obrazovanjem i kulturom.

„Prije četvrt stoljeća počeli su jevrejski akademičari, koji su pohađali studij na stranim sveučilištima da šire među Jevrejima Slavenskog Juga ideju o jevrejskom nacionalizmu i da propovijedaju jevrejsku samosvijest. Njima se doskora priključio nekolicina 'starijih građana' koji se, shvativši ispravnost ove ideologije, svom dušom dadoše u službu nove orijentacije. To je početak jevrejske renaissance u našim zemljama.“²

Ta renaissance zapravo je značila širenje cionističke ideologije na globalnom planu kao poveznice između svih Jevreja, bez obzira na jezik, kulturne i druge razlike, dok je za Sefarde na slavenskom juga označavala proces evropeizacije, tj. *vesternizacije*, što je znatno uticalo na mobilnost pojedinaca i ukupni kulturno-ekonomski napredak zajednice. Kalmi Baruh, jedan od onih naprednih intelektualaca svog doba, bio je svjestan važnosti tih procesa i povijesnog trenutka u kojim su se oni odvijali:

„Epoha prosvjećivanja i liberalizma za evropske narode, a sa njima i za Jevreje, počinje sredinom XVIII stoleća i uspešno završava u prvoj polovini XIX-og. Na Balkanu taj istorijski proces počinje kasnije. Njegov konac su balkanski i svetski rat, a rezultat njegov slom turske vlasti na jugoistoku Evrope. Ti istorijski događaji su kamen međaš za balkanske narode, a s njima i za sefardske Jevreje: Sefardi su u poslednjim decenijama ulazili u nove nacionalno-političke formacije (koje su posledica pomenutog procesa), a s njima i u Evropu.

¹ Smjernice za budući kulturni rad cionističke organizacije u Jugoslaviji, Židovska svijest, br. 121, Sarajevo, 1921, str. 1

² Naša štampa, Židovska svijest, br. 243, Sarajevo, 1923. str. 2

Za sefardske Jevreje, dakle, tek u naše dane počinje nov odsek u istoriji.³

Gotovo jednak značaj kao i otkrivanje *sopstva* – pisanje o vlastitoj historiji, književnosti, ukupnoj duhovnosti – imala je i neka vrsta *prevođenja i tumačenja* jevrejske tradicije u većinske domaće kulture, prevashodno kroz literarne obrade (Ivo Andrić, Svetozar Ćorović, Borivoje Jevtić), ali isto tako je prevođenje i tumačenje kulturnih vrijednosti drugih nacionalnih zajednica u jevrejski kontekst (Isak Samokovlija, Kalmi Baruh i dr.) bilo od presudnog značaja za uspostavljanje tzv. *kontakt-zona* iz kojih će se razviti intenzivnija međusobna saradnja i potpuna integracija Jevreja u jugoslavenski a potom i evropski kulturni krug. To, naravno, ne znači da je kultura bosanskih Jevreja došla u kontakt s evropskom preko južnoslavenskih, nego da je u relacijama s drugim ovdašnjim zajednicama ta saradnja dobijala širi značaj, kao što su npr. i prevodilački rad Kalmija Baruha, njegovi filološke studije i književni eseji ne samo utrlji put južnoslavenskoj hispanistici, nego dali jednu novu dimenziju hispanistici uopšte a sefardsku tradiciju u Bosni i Hercegovini učinili vidljivijom na kulturnoj mapi Evrope.

2. PROGNANO NASLJEDE

Kada se specijalni izaslanik španske vlade Ernesto Giménez Caballero, putujući Balkanom 1929. godine, upoznao iz prve ruke s kulturom, jezikom i ekonomskim prilikama Sefarda, na njega je najveći utisak ostavio čovjek kojeg je smatrao *najsposobnijim i najobrazovanijim* među balkanskim Sefardima – Kalmi Baruh. Caballero tom prilikom i Sarajevo doživljava kao najznačajniji sefardski centar na Balkanu i u svom izvještaju vladi tvrdi da se među tamošnjim Sefardima *osjeća špansko nasljeđe kao nešto živo* i da je njihov jezik „čistiji od govora drugih sefardskih zajednica.“⁴ Njegov izvještaj je sasvim u kontekstu nastojanja nekih drugih španskih istraživača sefardske kulture (Ángel Pulido, Menéndez Pidal, De Lara) da se jedna tako vjekovima izolirana zajednica, već odavno *orijentalizirana*, treba uključiti u evropsko, tj. u špansko kulturno nasljeđe. To je na neki način značilo *vraćanje* Evropi onog što je već bilo evropsko. Naime, univerzitetski profesor (kasnije doživotni senator) Ángel Pulido Fernández svojom knjigom *Španci bez domovine i sefardska*

rasa (Españoles sin patria y la raza sefardi) iz 1905. godine skreće pažnju javnosti „otkrivši“ joj kulturu sefardskih Jevreja i time motivira značajne istraživače poput Menéndeza Pidala i muzikologa Manriquea de Larua da istražuju sefardski jezik i njihov folklor.⁵ Oni u narednim godinama poduzimaju svojevrstne lingvističke ekspedicije po Balkanu što će pojačati interes španskih intelektualaca za sefardsko nasljeđe i, u krajnjoj konsekvenci, isprovocirati španski politički establišment koji će se morati očitovati o svom prognanom nasljeđu. Budući da je dvadesetih godina prošlog vijeka i kod nas aktualizirano pitanje sefardskog kulturnog nasljeđa, Židovska svijest 1924. godine prenosi članak Pierra Parafa iz pariskog *Jevrejskog glasnika* o značaju te Pulidove knjige. Između ostalog tu se tonom nadahnutog pripovjedača navodi da je Pulido tokom svojih putovanja „posećivao sinagoge, trgove, pristaništa, pa i groblja u kojima nostalgični izgnanici počivaju svoj večni san. Mrtvi i živi poverili su mu svoju tajnu. Pomoću Don Pulida savremena Španija iskupila je donekle pogreške iz svoje prošlosti.“⁶

Zahvaljujući angažmanu ovih pionira na polju sefardike ubrzo se pokreće inicijativa za repatrijaciju potomaka prognanih Jevreja kako bi se nakon četiri stotine godine ispravila jedna kolosalna greška predaka s čime su se, naravno, poklapali nacionalni i političko-ekonomski interesi Španije. Ali inicijativa koju su mnogi liberalniji mislioci tog doba pozdravili naišla je na žestoko protivljenje desničara i taj je pokušaj da se „Španci bez domovine“ repatriiraju morao biti odložen za nekih stotinjak godina.⁷

Kalmi Baruh, skromni gimnazijski profesor s doktorskom titulom stečenom u Beču 1923. godine bio je jedan od onih učenih Sefarda koji su evropsko kulturno iskustvo shvatali kao svoje. Posvetivši se proučavanju španske kulture i jevrejskošpanskog jezika postao je jedan od najznačajnijih juffžnoslavenskih hispanista koji je počeo da tumači i prevodi na naš jezik špansko nasljeđe i u tom kontekstu sagledava sefardsku

5 Paloma Díaz-Mas o tome kaže: „This campaign did not attain many practical results but did influence Spanish public opinion, especially among intellectual and the media. In this context, note should be taken of the positive attitude toward the Jews by the intellectuals of the Institución Libre Enseñanza (Free Institution for Teaching), the most progressive educational organization in Spain, founded in 1876 and active until 1936.“ (*Sephardim in the Spanish Newspapers during World War I, El Presente*, Journal for Sephardic Studies, vol. 11, Moshe David Gaon Center for Ladino Culture, Ben-Gurion University of the Negev, Beer-Sheva, 2017, str. 118)

6 Pierre Paraf, *Jedna značajna knjiga Dr. Angela Pulida o Sefardima*, Židovska svijest, br. 260, 1924, str. 8

7 U Španiji je 2015. godine stupio na snagu zakon kojim se olakšava sticanje državljanstva građanima sefardskog porijekla. (Vidjeti: *Predgovor u Balkania*, časopis za balkanske studije, br. 6, Am-basada Španije u Beogradu, Beograd, 2015, str. 9

kulturu otvarajući je širim, evropskim horizontima. Baruhova intelektualna figura tih dvadesetih i tridesetih godina XX vijeka doista je markantna, jer je domen njegovog interesovanja bio nov a njegova doktorska disertacija na njemačkom *Die Lautstand des Judenspanischen in Bosnien* šire je osvijetlila jedan lingvistički fenomen kakav je jevrejskošpanski jezik.

U svojim filološkim raspravama on podvlači specifičnost sefardske kulture videći je prije svega u jeziku, jer taj jezik – kaže Baruh – „zajedno sa jevrejskom verom, predstavlja osnovno obeležje etničke individualnosti Sefarda.“⁸ Ali on je također svjestan da je upravo ta specifičnost glavni razlog što su Sefardi ostali kroz vjekove na kulturnom rubu unutar južnoslavenskih zajednica. Nivo integracije zavisio je očito u najvećoj mjeri od jezika – većinski (tada srpsko-hrvatski) djeluje integracijski (Isak Samokovlija je eklatantan primjer jer nije pisao na jevrejskošpanskom iako ga je poznao), ali i asimilacijski jer je njegovo prihvatanje u sferi javnog djelovanja značilo odbacivanje maternjeg, manjinskog, jevrejskošpanskog vernakulara. Pitanje jezika otuda će postati jedno od najznačajnijih jevrejskih pitanja dvadesetih i tridesetih godina XX vijeka u Bosni i Hercegovini. Ono je u direktnoj vezi s pitanjem identiteta koji je morao biti redefiniran u kontekstu globalnih cionističkih težnji i nastojanja da se očuvaju lokalne kulturološke karakteristike jevrejskih zajednica. Tu će veliku ulogu imati nova generacija sefardskih učenjaka kakav je bio Kalmi Baruh.

3. ČUDESNO PRIBLIŽAVANJE VJEKOVA

U esejima o španskoj književnosti Baruh je uspostavljao pokidane veze s njenim nasljeđem kao da to nije činio s evropskog kulturnog ruba. Jednu bogatu zapadnoevropsku kulturnu tradiciju predstavljao je kao vlastiti duhovni milje kojeg čine najrazličitiji mislioci i umjetnici – od Majmonidesa, Mojsija Almosnina i Cervantesa, preko Lopea de Vege, Calederóna i Góngore, sve do Ortega y Gasseta, pjesnika *Generacije '98* i Miguela de Unamuna, tumača „španskog bića i španske narodne duše“ – o kojim je pisao s očevitom strašću i tananom akribijom nenametljivog naučnika. Jasno je da on Španiju nije doživljavao samo kao zemlju predaka već i kao duhovnu prapostojbinu plodotvorne sinteze različitih kulturnih nasljeđa iz koje će tek

8 Kalmi Baruh, *Jevreji na Balkanu i njihov jezik, Izabrana djela, Svjetlost*, Sarajevo, 1972, str. 294

9 Up. Kalmi Baruh, *Miguel de Unamuno*, Izabrana djela, str. 177-191

reconquista radikalnim metodama pokušati da derivira samo ono što je *izvorno* špansko, hrišćansko, uprkos činjenici da je ono, makar kao takvo i postojalo, bilo nepovratno prožeto onim što je arapsko, muslimansko, odnosno jevrejsko, sefardsko, o čemu svjedoči u eseju Španija u doba Majmonidesovo¹⁰.

Tu njegovu sklonost prema hispanskom svijetu i tradiciji jezgrovito je oslikao Ivo Andrić s kojim se Baruh, kao stipendist španske vlade, sreo u Madridu između 1928. i 1929. godine. „Srećan i meni zauvek drag slučaj hteo je da smo celu jednu zimu proveli zajedno u Madridu. Tu sam bliže upoznao toga čistog, skromnog i do stidljivosti diskretnog čoveka koji je zaista živio za nauku i kome je sve što je nisko i ružno bilo strano i daleko.“¹¹ Andrić se posebno sjećao jednog dana u Segoviji, kada su nabasali na *mračne i zamršene uličice* od kojih je jedna nosila gotovo ironijsko ime: *Calle de la juderia nueva*. U njoj su sreli nekog dječaka sirotinjskog porijekla. Kalmi Baruh – „koji je govorio španski tako savršeno da niko ne bi u njemu mogao poznati stranca“¹² – pitao ga je šta znači ime te ulice, ko su ti Jevreji, a on mu je pometeno odgovorio da tu Jevreja više nema, da ih Segovija nije voljela i sl. U tom kratkom susretu s dječakom, u zagonetnoj atmosferi te uličice, pisac će prepoznati neke neobjašnjive i sudbinske veze između prošlosti i sadašnjosti:

„Nisam umeo ništa da kažem. Ali sam osećao – i to nije romantičarska figura kojom se služim – kako krila istorije huje iznad naših glava i kako se vekovi čudesno približavaju i sučeljavaju.“¹³

Dojam da se vjekovi *približavaju i sučeljavaju* proizašao je iz činjenice da je kratki razgovor s dječakom izazvao brojne asocijacije, jer se odigrao *na stvarnoj pozornici velike istorijske drame*. Neće li slične asocijacije obuzeti i Baruha nešto kasnije, u eseju o njemačkim Jevrejima, objavljenom 1933. godine, kada Evropa već užurbano bude gacala ka srednjovjekovnoj mitologiji? Započevši spomenuti esej citiranjem Hajnea, Baruh će odmah na početku konstatovati da krupne političke promjene u Rusiji i u Njemačkoj – u Njemačkoj posebno – predstavljaju *opasnost po relativni mir* u Evropi, zaključivši da se u odnosu prema Jevrejima mogu naslutiti mnogo teže posljedice od dobro organizovanog bojkota.

„Ni mi nećemo da se upuštamo u proricanje budućnosti, iako nam neki spoljni znaci Hitlerove

10 Up. Kalmi Baruh, *Izabrana djela*, str. 25-35

11 Ivo Andrić, *Pomen Kalmiju Baruhu, Umetnik i njegovo delo (eseji, ogledi i članci) II*, Prosveta, Beograd, 1981, str. 214

12 Isto, str. 216

13 Isto, str. 217

3 Kalmi Baruh, *Sefardski Jevreji i cionizam, Jevrejski život*, br. 103, Sarajevo, 1926, str. 2

4 Up. Krinka Vidaković, *Kultura španskih Jevreja na jugoslavenskom tlu*, Svjetlost, Sarajevo, 1990, str. 78

‘revolucije’ dozivaju u sjećanje strahotu koju su germanski šljemovi pronosili ravnicama istočne Evrope za vrijeme svjetskog rata.¹⁴

Sve historijske činjenice iznesene u *odbranu* njemačkih Jevreja i njihovog patriotizma, neće umanjiti utisak bespomoćnosti koji ostavlja ovaj Baruhov esej. Nastojeći da pokaže koliko je Njemačka doprinijela kulturnoj izgradnji Evrope, a istovremeno koliko su u tom smislu Njemačkoj doprinijeli Jevreji, Baruh će napomenuti da je bilo „bezbroj Jevreja koji su saradivali na velikom djelu, s njemačkim imenom i njemačkim rodoljubljem“, da su oni za Evropu „uvijek bili Nijemci“, da ni sami nisu tražili da budu smatrani drugačije, da je „njihova asimilacija tekla skladno i prirodno i svestrano“¹⁵, dovodeći nas do zaludnog zaključka da je bogato jevrejsko nasljeđe u kreiranju evropskog duha imalo nesumnjivu historijsku relevantnost koju Nijemci, opijeni moćima trenutka i zavedeni mitološkim projekcijama budućnosti, nisu željeli da vide.

„Ko danas može da odrekne da ova asimilacija njemačkih Jevreja nije dala divne ideje i figure?“¹⁶, zapitat će se Baruh uvjeren da se Evropa još može urazumiti, ne sluteći da je to već zakašnjeli apel protiv sunovrata kojem je hrlila njemačka nacija, odlučna da raskrsti s asimiliranim Jevrejima rigidnije nego je to vjekovima ranije učinila Španija. Iako nastali u drugačijim okolnostima i s drugačijih polazišta, oba ova antisemitska mita (i onaj španski iz XV vijeka i onaj njemački iz XX) bili su u tajnovitom dosluhu.

„S kakvim će osjećanjima civilizovani svijet pratiti sudbinu njemačkih Jevreja? Za sada je svekolika civilizacija stala na stranu čovječnosti i osudila varvarstvo“¹⁷, kaže Baruh u završnom pasusu.

Koliko su *civilizovani svijet* i čovječanstvo bili nemoćni u odnosu na *varvarstvo* potvrdit će godine koje su uslijedile. U vrijeme kada je stasavala staljinistička Rusija na jednoj strani, odnosno Hitlerova Njemačka na drugoj, upotpunjavalo se i tragično iskustvo jevrejskih zajednica u vjekovnom evropskom *galutu*.

U eseju o Góngori, objavljenom 1940. godine u sarajevskom časopisu *Pregled*, Baruh nam otkriva jednu zanimljivu pojedinost o pjesnikovom životu i radu u Kordobi. On kaže da se tu Góngora prihvata svećeničkog posla, a starješine ga, koristeći njegove duhovne sposobnosti, često šalju „kao člana komisije za ‘ispitivanje čistote krvi’ u slučajevima gde se radilo o naimenovanju nekog visokog

crkvenog dostojanstvenika: procedura koju **mi, stanovnici srednje Evrope, ne možemo danas živo da predstavimo, i posle više od trista godina.**“¹⁸ (podvukao D. Š.) Iako ih Baruh nije posebno naglasio, dvije važne sintagme kao da korespondiraju s trenutkom kada je esej napisan: procedura *ispitivanja* čistote krvi i *stanovnici srednje Evrope*. U asocijativnom polju prva sintagma se lako dovodi u vezu s rasističkom političkom stvarnošću nacionalsocijalizma i fašizma, a podvlači je kao suludu i teško *predočivu* praksu ova druga – stanovnici srednje Evrope – čime se jasno utvrđuje kulturološka pozicija autora koji se smatrao pripadnikom onog prostora gdje se besmislene inkvizicijske metode nisu manifestirale na tako pogubne načine. Ali, ono čudesno *približavanje vjekova* koje je Andrić osjetio krajem dvadesetih u Segoviji, samo koju godinu kasnije dobilo je sasvim novu formu, a progoni Jevreja širom Evrope dotada neviđenu dimenziju stradanja u Holokaustu čija će žrtva, među milionima drugih, biti i Kalmi Baruh.

I na kraju XX milenija ovo će *približavanje vjekova*, pogotovo u Bosni i Hercegovini, imati kobne posljedice. Nesagledivost tih tragičnih sučeljavanja prošlosti i sadašnjosti dio je i evropskog historijskog iskustva čija repetitivnost poziva na stalno preispitivanje njenih ideoloških smjernica. Na kraju, nije li kulturno-prorosvjetiteljski rad, koji je između dva svjetska rata učinio jevrejske zajednice u Bosni i Hercegovini vidljivijim i prisutnijim na tadašnjoj jugoslovenskoj i evropskoj sceni, osujećen u njegovom najsnažnijem zamahu ideološkim platformama poniklim u srcu one iste Evrope koja je tek počela (barem u Španiji) da se *iskupljuje* za neslavne podvige iz svoje slavne prošlosti? Od tog stalnog preispitivanja aktuelnog trenutka zavisi hoće li sučeljavanja s prošlošću završiti krahom ili započeti budućnošću u kojoj su iskupljenja moguća.

18 Kalmi Baruh, *Góngora*, n. d., str. 99

14 Kalmi Baruh, *Njemački Jevreji*, n. d., str. 248
15 Isto, str. 249
16 Isto, str. 249
17 Kalmi Baruh, *Njemački Jevreji*, n. d., str. 253

NOVO IZDANJE KNJIGE

„Kratka istorija jevrejskog naroda“

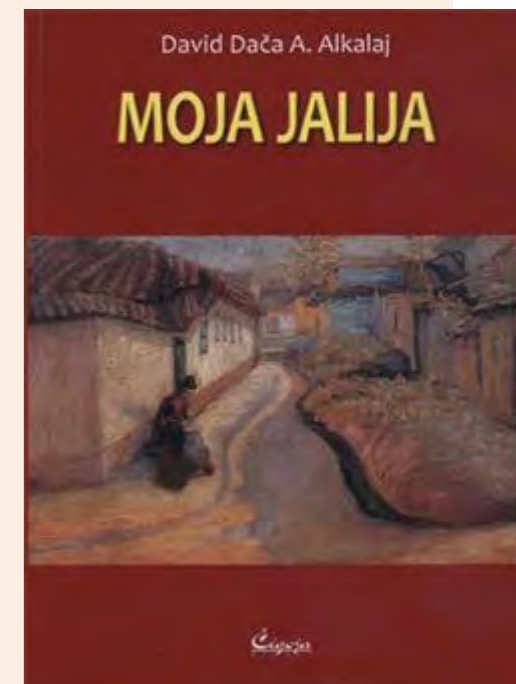
Sada već daleke 1962. godine tadašnji Savez jevrejskih opština Jugoslavije objavio je prvi prevod knjige „**Kratka istorija jevrejskog naroda**“, jevrejsko-ruskog autora, historičara i publiciste **Simona Dubnova**. Knjiga je ubrzo postala osnovno štivo za upoznavanje sa opštom historijom Jevreja kroz vekove i prostore, te je zbog velikog interesovanja za njom Savez još tri puta objavljivao nova izdanja ove knjige (1982., 1986. i 1988. godine).

Od tada do danas pored ova četiri izdanja, knjigu je 2006. godine, po dogovor sa Savezom, štampao i izdavač *Tabernakl* iz Sremske Mitrovice. Međutim, tog izdanje iako štampanog u 1.500 primeraka, već duži niz godina nema za kupiti ni u knjižarama, ni kod antikvara.

Zato sa zadovoljstvom možemo reći da se u prodaji pojavilo i novo, šesto izdanje ove vredne i zanimljive knjige, sada od strane izdavača ITV CENTAR PLUS iz Beograda.

Knjiga je priređena prema izdanju iz 1982. godine, sa pratećim pogovorom i tabelama, ali sa novim rešenjem naslovne strane, odnosno korica, te sa dodatkom *Pojmovnika najčešće pominjanih reči*, na osam strana (203-210) radi lakšeg razumevanja određenih pojmova od strane čitalaca.

Knjiga se može nabaviti u Savezu, kao i kod izdavača.

Izašla je iz štampe knjiga MOJA JALIJA autora Davida Dače A. Alkalaja čuvenog advokata i ugledne ličnosti iz židovske zajednice.

David Dača A. Alkalaj bio je predratni i poslijeratni predsjednik Židovske općine u Beogradu, preživio je logor Osnabrik, a fašisti su mu streljali ženu i sina.

Poslije rata otišao je u Izrael gde je radio u Yad Vašemu i Hidahdutu u čijem Biltenu je objavljivao priče o “Jaliji”, nekadašnjoj židovskoj “mahali” na Dorćolu, koju su naseljavali još od 16. vijeka, Židovi izbjeglice Pirinejskog poluotoka.

Knjiga ima autobiografski karakter i opisuje život o običaje u zajednici, ali i vrijeme Holokausta u Beogradu.

<http://www.cendo.hr/Novosti.aspx?id=4539&title=nova-knjiga>

NOVA KNJIGA SA JEVREJSKOM TEMOM

Početak godine Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine izdala je CIP (broj katalogizacije u publikaciji) za novu knjigu, pod njenim punim naslovom „**Ilustrovana bibliografija knjiga o Jevrejima i jevrejstvu objavljenih u Bosni i Hercegovini od 1820 do 2018 godine i knjiga o Jevrejima Bosne i Hercegovine objavljenih van BiH**“. Knjiga ima 175 strana, ilustrovana je sa slikama u boji, a njen autor je naš bivši sugrađanin Aron Albahari. I, evo, knjiga se ovih dana pojavila u javnosti.

Kako sam njen autor u uvodu kaže, njegov osnovni cilj bio je da na jednom mjestu sakupi i predstavi sve knjige, kataloge izložbi i stručne i naučne radove koji u svom sadržaju govore o temama koje se odnose na Jevreje i jevrejstvo, a koje su izdate u BiH. I to od prve i najstarije takve knjige do koje je autor došao, a koja je iz 1820. godine, pa sve do danas, odnosno do 2018. godine. U najvećem broju knjiga o kojima je ovdje riječ, govori se o jevrejskoj istoriji, religiji, književnosti, jeziku, građevinama, grobljima, sinagogama, udruženjima i društvima, medicinskim znanjima, izdavaštvu, kuhinji, poznatim ličnostima i njihovom radu, određenim događajima iz istorije, te konačno i stradanjima tokom Drugog svjetskog rata. Ali tu su i knjige sa temama koje govore o svjetskom jevrejstvu uopšte, od kojih su neke prevodi starih autora na bosanski, srpski ili hrvatski jezik.

Zanimljivo je da su dvije najstarije knjige koje su u ovoj bibliografiji predstavljene ustvari rukopisi - manuali, tzv. *lječaruše* (medicinske knjige) koje osim receptura, sadrže i određene zapise iz jevrejskog narodnog vjerovanja, vjerska uputstva i pouke, ali i poeziju. A upravo ti zabilježeni prilozi, osim samih medicinskih recepata, o jevrejskom narodnom vjerovanju, date vjerske upute i literarni zapisi, čine ih građom koja je svakako zasluživala da budu evidentirana i uvrštena u ovu bibliografiju.

Iako osnovni naslov rada upućuje na knjige o Jevrejima i jevrejstvu koje su objavljene u BiH, u bibliografiji su uvrštene i one knjige i izdanja objavljene izvan BiH, ali koje se svojim sadržajem odnose na Jevreje u Bosni i Hercegovini.

Samim tim i sadržaj knjige je „podijeljen“ na tri osnovna poglavlja koja govore o knjigama objavljenim u BiH, knjigama objavljenim izvan BiH i trećem koje predstavlja „muzičke nosioce zvuka“ (ploče, kasete, CD-ove, e-knjige) koje su posvećene jevrejskom sefardskom bosanskom muzičkom nasljeđu.

Svaka od predstavljenih knjiga data je sa navođenjem svih bitnih bibliografskih podataka za nju (ime autora, naslov, izdavač, godina i mjesto izdanja, broj strana, itd.), a svako od tri poglavlja prate registri svih imena koji se navode u izdanju knjige, svi naslovi knjiga i sve predmetne odrednice koje upućuju o čemu svaka od knjiga govori. Ono što knjigu čini zanimljivijom i popularnijom je i okolnost da je za svaku knjigu data i slika njene korice, odnosno naslovne strane.

Za svakog zainteresovanog, a pogotovu istraživače, da zna šta je napisano na temu Jevreja i jevrejstva u BiH, ova će knjiga biti osnovni vodič.

REDAKCIJA JG

BIBLIOGRAFIJA KNJIGA O JEVREJIMA, OBJAVLJENIH U BOSNI I HERCEGOVINI od 1820. do 2017.

i knjiga o Jevrejima Bosne i Hercegovine, objavljenih van BiH

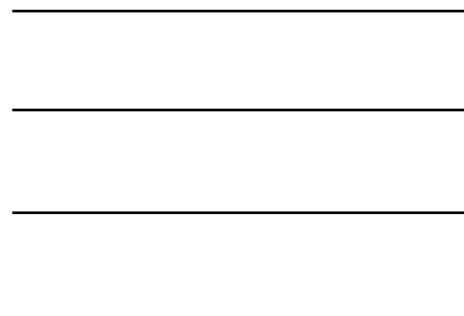
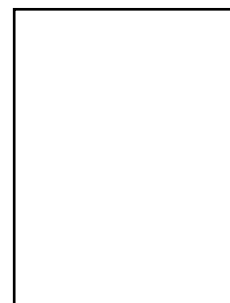

Autor rada: Aron Albahari

IME I PREZIME	TEKST ZA JEVREJSKI GLAS	IZNOS
SOCIJALNA KOMISIJA		
PARDO SAŠA	<i>Za rad Socijalne komisije</i>	100 KM
KAMHI BLANKA i ALBAHARI RAUS RIKICA	<i>Povodom 25. godišnjice smrti dragih roditelja Matilde i Samija Albahari</i>	200 KM
UNGAR ZORAN	<i>Za socijalne potrebe za ugrožene</i>	50 KM
NELA LEVI	<i>Uspomena na Levi Hajima, s ljubavlju</i>	100 KM
NELA, BERTO, VERA, ROBERT, NENSI i praunuka NAOMI LEVI	<i>Uspomena oca, djeda i pradjeda Levi Hajima</i>	200 KM
NADŽA i JAKOB FINCI	<i>Za rad Socijalne komisije</i>	100 KM
BETIKA KAMHI	<i>Sjećanje na drage roditelja Alberta i Esteru Kamhi</i>	50 Eura
VJERSKA KOMISIJA CADIK DANON		
PORODICA GIRT	<i>Za kadiš za Girt Solner Ilonke, kći Jakoba</i>	70 KM
JEVREJSKA OPŠTINA		
KAMHI RAŠO	<i>Sjećanje na drage roditelje Cinu i Davida i brata Morena</i>	100 KM
LEO, ŽELIMIRKA, NATAN i KASANDRA	<i>U spomen na našeg dragog i neprežaljenog oca Haima Levija</i>	200 Eura
JAKICA LEVI	<i>Za rad Jevrejske opštine</i>	100 KM
PORODICA KULIĆ	<i>Sjećanje na roditelja Kulić Ferida i Floru (Lolu)</i>	50 KM
LUČIĆ FANIKA	<i>Sjećanje na stradale roditelja braću i sestre</i>	100 KM
ALEX NOVAKOLSKY	<i>Za rad Jevrejske opštine</i>	180 KM
TEODORA SUVAJDŽIĆ	<i>Sjećanje na majku Branislavu i brata Dušana Kravljaću</i>	60 KM
GORDANA JOLIĆ	<i>Sjećanje na baku Branku Kravljaću</i>	60 KM
MILENA MAESTRO i DJECA	<i>Sjećanje na muža i oca Jakicu Maestra</i>	50 KM
JEVREJSKI GLAS		
INGE i MIRKO OVADIJA	<i>Za Jevrejski glas</i>	100 KM
NADA ABAZBEGOVIĆ	<i>Povodom godišnjice smrti roditelja</i>	100 KM
OMLADINA		
PORODICA KULIĆ	<i>U povodu godišnjice smrti Mirne Kulić</i>	30 KM

Exp.

Jevrejska zajednica
Bosne i Hercegovine
71000 Sarajevo
Hamdije Kreševljakovića 59

ANDRLE ANDREA
Magistrirala na Muzičkoj
Akademiji u Sarajevu 2019.

HADŽIĆ ENSAR
Diplomirao na Akademiji Likovnih
Umjetnosti u Sarajevu.

ŠKUNDRIĆ IRIS
Diplomirala na Pravnom Fakultetu
u Sarajevu.

ČESTITAMO UZ ŽELJU DA SE NAŠI MLADI NA BIROU RADA
ZADRŽE KRAĆE NEGO U ŠKOLSKIM KLUPAMA